

Київський університет імені Бориса Грінченка

ISSN 2311-2409 (Print)

ISSN 2412-2009 (Online)

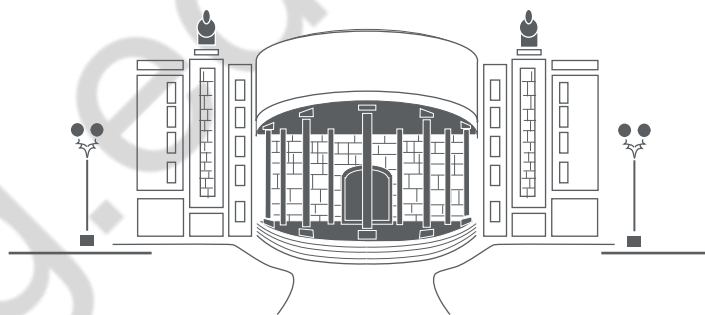
DOI: 10.28925/2311-2409.2023.40

# Педагогічна ОСВІТА: *теорія і практика*

Pedagogical Education:  
*Theory and Practice*

Психологія  
Педагогіка

Psychology  
Pedagogy



Збірник  
наукових праць

**№ 40 (2) • 2023**

Рік заснування — 2001  
Виходить двічі на рік

The year of foundation — 2001  
Frequency: semi-annual

Київ • 2023

## ЗАСНОВНИК

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

## Педагогічна освіта: теорія і практика Психологія. Педагогіка

Науковий журнал

№ 40 (2) 2023

Свідоцтво про державну реєстрацію  
друкованого засобу масової інформації  
КВ № 19961-9761 ПР,  
видане Державною реєстраційною службою України  
28.05.2016 р. (перереєстрація)

Липень — грудень

### Головна редакторка:

*Паламар Світлана Павлівна,*  
кандидатка педагогічних наук,  
старша наукова співробітниця (Україна).

### Заступниця головної редакторки:

*Хоружа Людмила Леонідівна,*  
докторка педагогічних наук, професорка (Україна).

### Відповідальна секретарка:

*Козир Маргарита Валентинівна,*  
кандидатка педагогічних наук (Україна).

### Технічна секретарка:

*Билан Ольга Миколаївна* (Україна).

### Редакційна колегія:

*Ляпунова Валентина Анатоліївна,*  
докторка педагогічних наук (Україна);  
*Зданевич Лариса Володимирівна,*  
докторка педагогічних наук (Україна);  
*Нежива Людмила Львівна,*  
докторка педагогічних наук (Україна);  
*Котенко Ольга Володимирівна,*  
кандидатка педагогічних наук (Україна);  
*Кизенко Василь Іванович,*  
кандидат педагогічних наук (Україна)  
*Варченко-Троценко Лілія Олександрівна,*  
кандидатка педагогічних наук (Україна);  
*Вембер Вікторія Павлівна,*  
кандидатка педагогічних наук (Україна);  
*Савенкова Ірина Іванівна,*  
докторка психологічних наук (Україна);  
*Скрипник Тетяна Вікторівна,*  
докторка психологічних наук (Україна);  
*Сергеєнкова Оксана Павлівна,*  
докторка психологічних наук (Україна);  
*Лозова Ольга Миколаївна,*  
докторка психологічних наук (Україна).

### Іноземні члени редакційної колегії:

*Смирнова-Трибульська Євгенія*  
(*Sturynova-Trybulska Eugenia*),  
докторка габілітована (Республіка Польща);  
*Малах Йозеф* (*Malach Josef*),  
доктор педагогічних наук (Чеська Республіка);  
*Пападопулос Ісаак М.* (*Paradopoulos Isaak M.*),  
доктор філософії, доцент кафедри педагогіки  
та емерджентної грамотності,  
Міжнародний грецький університет, Греція.

Наукове фахове видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» включено до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (PhD) зі спеціальностей: 011 — «Освітні, педагогічні науки»; 012 — «Дошкільна освіта»; 013 — «Початкова освіта»; 015 — «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886); 053 — «Психологічні науки» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26.11.2020 р. № 1471)

Журнал індексується  
в міжнародних бібліографічних базах  
Google Scholar, ResearchBible, Index Copernicus

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Рекомендовано до друку Вченою радою  
Київського університету імені Бориса Грінченка  
(протокол № 10 від 30.11.2023 р.)

У журналі публікуються розвідки, присвячені актуальним проблемам педагогіки і психології; результати фахових, теоретичних й експериментальних досліджень психологічної і педагогічної галузей освітянського напрямку наукового знання та методичного забезпечення педагогічного процесу за результатами наукових пошуків.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)

ISSN 2412-2009 (Online)

DOI:10.28925/2311-2409.2023.40

## FOUNDER

BORYS GRINCHENKO  
KYIV UNIVERSITY

## Pedagogical Education: Theory and Practice Psychology. Pedagogy

Scientific Journal

№ 40 (2) 2023

July — December

Certificate of State Registration of Printed Mass Media  
KV № 19961-9761 PR,  
issued by the State Registration Service of Ukraine  
28.05.2016  
(re-registration)

The year of foundation: 2001  
Frequency: semi-annual

Scientific professional publication “**Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy**” is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category “B”), in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (PhD) can be published in the following specialties: 011 — “Educational, Pedagogical Sciences”; Preschool Education”; 013 — “Primary Education”; 015 — “Professional Education (by specializations)” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 dated 02.07.2020); 053 — “Psychological Sciences” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1471 dated 26.11.2020)

The journal is indexed  
in international bibliographic databases Google Scholar,  
Research Bible, Index Copernicus

The journal supports open access policy

Recommended for publication by the Academic Council  
of Borys Grinchenko Kyiv University  
(*Rec. No 10 dated 30.11.2023*)

The journal publishes findings on current issues of pedagogy and psychology; results of professional, theoretical and experimental research on psychological and pedagogical branches of educational direction of scientific knowledge and methodical maintenance of pedagogical process, according to the results of scientific researches.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)  
ISSN 2412-2009 (Online)  
DOI:10.28925/2311-2409.2023.40

### Chief Editor:

*Palamar Svitlana,*  
PhD in Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow  
(Ukraine).

### Deputy Chief Editor:

*Khoruzha Lyudmyla,*  
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine).

### Executive Secretary:

*Kozyr Margaryta,*  
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine).

### Technical Secretary:

*Bylan Olga* (Ukraine).

### Editorial Board:

*Lyapunova Valentina,*  
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);  
*Zdanevych Larysa,*  
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);  
*Nezhyva Lyudmyla,*  
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);  
*Kotenko Olga,*  
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);  
*Kyzenko Vasyl,*  
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);  
*Varchenko-Trotsenko Lilia,*  
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);  
*Wember Victoria,*  
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);  
*Savenkova Iryna,*  
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);  
*Skrypnyk Tetyana,*  
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);  
*Sergeenkova Oksana,*  
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);  
*Lozova Olga,*  
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine).

### Foreign members of Editorial Board:

*Smyrnova-Trybulska Eugenia,*  
Doctor Habilitat (Republic of Poland);  
*Malach Josef,*  
Doctor of Pedagogical Sciences (Czech Republic);  
*Papadopoulos Isaak M.,*  
PhD, Assistant Professor of Pedagogy  
and Emergent Literacy,  
International Hellenic University, Greece.

# ЗМІСТ

## РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

<i>Братко М.</i> Чинники академічного успіху майбутніх педагогів: інноватика, лідерство .....	6
<i>Желанова В., Крижановська В.</i> Трансформація діяльності університетських аналітичних центрів у контексті викликів сьогодення .....	13
<i>Леонтєва І.</i> До проблеми розбудови екосистеми вищої педагогічної освіти .....	19

## РОЗДІЛ II ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

<i>Fabbi C., Viunnyk V.</i> Reggio Emilia approach in interaction with young children .....	26
<i>Torgyik J., Rego H.</i> Experience of inclusive education in Hungary .....	32

## РОЗДІЛ III ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

<i>Дика Н.</i> Траекторія ефективної комунікації вчителя: особливості професійно-мовленнєвого спілкування .....	39
<i>Кузнецова Г.</i> Становлення української фонетики та методики її навчання в освітніх закладах .....	49
<i>Гаращенко Л., Літіченко О., Шинкар Т.</i> Підготовка майбутніх вихователів до педагогічного супроводу ігрової діяльності дітей раннього віку .....	52
<i>Голота Н., Карнаухова А.</i> Особливості підготовки вихователів до формування просторових орієнтувань дітей раннього віку .....	59
<i>Козир М., Сад А.</i> Виклики та ризики впровадження інноваційних практик у вищу освіту України .....	65
<i>Шкляєва Г., Бровата О., Ільченко О.</i> Виховання ціннісного ставлення до Батьківщини у контексті формування соціокультурного світу дитини дошкільного віку .....	70

## РОЗДІЛ IV ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

<i>Цюман Т., Рева О.</i> Психологічна культура формування в учнів 5-6 класів особистої гідності, безпеки життя та громадянської позиції .....	79
<i>Павлюк Р., Повіренна І.</i> Психолого-педагогічний супровід молодших школярів з порушенням мовлення в умовах спеціального закладу освіти .....	85

## РОЗДІЛ V НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

<i>Бойченко В.</i> Індивідуальна траекторія професійного вдосконалення педагога: результати наукової розвідки .....	93
<i>Сіроштан К., Павлюк Р.</i> Особливості просвітницької роботи в територіальній громаді щодо надання логопедичних послуг .....	101

# CONTENTS

## CHAPTER I THEORETICAL FUNDAMENTALS OF MODERN PEDAGOGY DEVELOPMENT

<i>Bratko M.</i> Factors of academic success of future teachers: innovation, leadership .....	6
<i>Zhelanova V., Kryzhanovska V.</i> Transformation of the activities of university analytical centers in the context of today's challenges. ....	13
<i>Leontieva I.</i> To the problem of building the ecosystem of higher pedagogical education .....	19

## CHAPTER II EUROPEAN SCIENTIFIC STUDIES

<i>Fabbi C., Viunnyk V.</i> Reggio Emilia approach in interaction with young children .....	26
<i>Torgyik J., Rego H.</i> Experience of inclusive education in Hungary .....	32

## CHAPTER III APPLIED ASPECTS OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL SCIENCE

<i>Dyka N.</i> The trajectory of effective teacher communication: features of professional speech communication .....	39
<i>Kuznetsova H.</i> Formation of Ukrainian phonetics and its teaching methods in educational institutions .....	49
<i>Harashchenko L., Litichenko O., Shynkar T.</i> Preparation of future educators for pedagogical support of play activities of young children. ....	52
<i>Golota N., Karnaukhova A.</i> Peculiarities of training educators for the formation of spatial orientations of young children .....	59
<i>Kozyr M., Sad A.</i> Challenges and risks of implementing innovative practices in higher education of Ukraine .....	65
<i>Shklyayeva G., Brovata O., Ilchenko O.</i> Education of a valuable attitude to the Motherland in the context of the formation of the socio-cultural world of a preschool child. ....	70

## CHAPTER IV PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY IN THE CONTEXT OF MODERN SCIENCE

<i>Tsyuman T., Reva O.</i> Psychological culture of formation of personal dignity, safety of life and civic position in students of 5-6 grades .....	79
<i>Pavlyuk R., Povireнна I.</i> Psychological and pedagogical support of younger schoolchildren with speech disorders in the conditions of a special educational institution. ....	85

## CHAPTER V SCIENTIFIC EXPLORATION OF YOUNG SCIENTISTS

<i>Boychenko V.</i> Individual trajectory of professional improvement of a teacher: results of scientific research. ....	93
<i>Siroshтан K., Pavlyuk R.</i> Peculiarities of educational work in the territorial community regarding the provision of speech therapy services. ....	101

**Желанова В.,**

доктор педагогічних наук, професор,  
професор кафедри освітології  
та психолого-педагогічних наук  
Факультету педагогічної освіти,  
Київський університет імені Бориса Грінченка  
Бульвар І. Шамо, 18/2, 02094 Київ,  
v.zhelanova@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0001-9467-1080

**Крижановська В.,**

аспірантка кафедри освітології  
та психолого-педагогічних наук  
Факультету педагогічної освіти,  
Київський університет імені Бориса Грінченка  
Бульвар І. Шамо, 18/2, 02094 Київ,  
v.kryzhanovska.asp@kubg.edu.ua

ORCID iD 0009-0009-5804-4579

## **ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ**

**Анотація.** Актуальність поданої статті зумовлена глобалізаційністю та трансгресивністю сучасного суспільства, що об'єктивно стимулюють виникнення нових інтелектуальних викликів, які вимагають швидкого та якісного реагування на них певних державних інституцій. Метою статті є висвітлення діяльності вітчизняних аналітичних центрів у контексті викликів сьогодення. Завдання полягають у визначенні сутності, типів та функцій аналітичних центрів; у розкритті специфіки університетських аналітичних центрів. У статті констатовано, що аналітичні центри є суттєвою складовою вітчизняної науки, що розвивається в таких напрямках, як-от: ресурси та інфраструктура; кадровий потенціал; міжнародна співпраця; вплив політики. З'ясовано, що університетські аналітичні центри є установами, діяльність яких присвячена аналізу державної освітньої політики за підтримки університету, що має свою місію, завдання, структуру роботи та реалізує певні напрями науково-аналітичної діяльності. Представлено перелік найбільш відомих вітчизняних університетських аналітичних центрів та пріоритетні напрями їх роботи, що пов'язані з аналітикою державної освітньої політики, соціальний-психологічної, економічної, культурної та інформаційної політики, інформаційної безпеки, протидії корупції тощо. Доведено, що у сучасний період аналітика та дослідження аналітичних центрів більшою мірою зосереджена на різних аспектах змін у законодавстві, політиці, відновлення та надолуження втрат під час війни. При цьому акцентовано на загостренні проблем розвитку університетських фабрик думок, серед яких виокремлюються недостатнє фінансування; ускладнення в комунікації та співпраці аналітичних центрів та органів влади; обмеження взаємодії аналітичних центрів з бізнесом; недостатня кількість аналітичних центрів. Представлено позиції науковців щодо розв'язання та мінімізації окреслених проблем у засіб інституціоналізації ринку аналітичних центрів; посилення співпраці; підвищення рівня прозорості; розробки інструментів оцінки діяльності; збільшення кількості аналітичних центрів тощо.

**Ключові слова:** аналітичні центри, університетські аналітичні центри, типи аналітичних центрів, функції аналітичних центрів, проблеми розвитку університетських аналітичних центрів.

© Желанова В., Крижановська В., 2023

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Глобалізаційність та трансгресивність сучасного суспільства об'єктивно стимулюють виникнення нових інтелектуальних викликів, що вимагають швидкого та якісного реагування на них державних інституцій та пошуку шляхів їх розв'язання. До того ж непередбачуваність сучасного життя, зумовлена військовим станом в нашій країні, детермінує іноді його щогодинні зміни. Тому наразі є нагальною потреба у «центрах думок» або аналітичних центрах, які нині набули важливого суспільного значення.

Аналітичні центри («мозкові центри», «фабрики думок», англ. think tanks) є організаціями, що спеціалізуються на проведенні досліджень та аналізі державної політики та взаємодії з відповідними суб'єктами, які виконують політичні дослідження, аналізують ситуацію та консультують щодо внутрішньої та міжнародної політики. Ці організації допомагають політичному керівництву та громадськості приймати обґрунтовані рішення у сфері державної політики (McGann James G., 2021).

Динамічний розвиток суспільства та неконтрольовані зміни в політиці, економіці, освіті спричиняють попит на нові наукові організації, робота яких зосереджена на продукуванні унікальних та швидких ґрунтовних рішень. Все більше у світі починають з'являтися як приватні, так і державні аналітичні центри, що спрямовані на виконання таких функцій, як-от:

- посередництво між владою і громадськістю, сприяння взаєморозумінню та співпраці;
- виявлення, облік та оцінка поточних тенденцій, проблем, загроз або можливостей для їх подальшого вирішення;
- перетворення ідей, включаючи тенденції, проблеми, загрози, в конкретні пропозиції та звіти, які містять конкретні дії;
- надання обґрунтованої та незалежної точки зору на політичних дебатах в статусі компетентного голосу;
- створення платформи для конструктивного обміну думками між ключовими учасниками політичних та соціально-економічних процесів з метою подальшого вирішення питань.

Варто відзначити, що аналітичні центри можуть бути як незалежними установами, так й дочірніми, тобто підпорядкованими певним університетам. Отже такі центри виконують функції зв'язку між академічною, громадською, державною та виконавчою спільнотами. Їх аналітика є доступною й зрозумілою як для політиків, так й для громадськості.

Університетські аналітичні центри є установами, діяльність яких присвячена аналізу державної освітньої політики за підтримки університету.

Такі центри можуть бути частиною певного підрозділу, а саме: інституту, факультету чи іншого підрозділу університету. Загалом, університетські аналітичні центри виконують важливу роль у забезпеченні розвитку, впровадженні інновацій та вирішенні суспільних проблем, а також у підготовці молодого покоління у контексті викликів сучасності. Отже, сучасні університети на своїй базі починають відкривати аналітичні центри та приймати участь в дослідженнях та написанні аналітики, що є, з одного боку, доцільною для суспільства та уряду. З іншого боку, аналітичні центри уможливають участь університету в прийнятті рішень уряду, посередництво між громадськістю та владою, сприяють зростанню іміджу закладу освіти та його конкурентоспроможності.

Для викладачів, науковців та студентів університету аналітичні центри можуть стати площиною для розвитку дослідницької та аналітичної компетентності особистості, для написання якісної аналітики та професійного розвитку у науковій спільноті. При цьому спостерігається тенденція до залучення міжнародних спонсорів для проведення аналітичних досліджень, що дозволяє набути нового, цінного досвіду та збільшити кругозір не лише викладачам, а й студентам. Є природним, що в останні роки під впливом військових подій, що торкнули всі сфери та прошарки суспільства, ці організації зазнали певних змін у спрямованості своєї діяльності та проблематиці досліджень.

#### **Аналіз останніх досліджень та публікацій.**

Сучасний науковий дискурс проблеми діяльності аналітичних центрів представлений дослідженнями таких науковців, як: А. Валюх, В. Білецький, А. Годлюк, К. Зарембо, Є. Купілов, О. Маєвська, Л. Мельник, М. Паталонг, Н. Ржевська, О. Сидорчук, С. Шулімов, Г. Чегорська, О. Федорук, С. Шулімов, Е. Akman, O. Cisař, A. Denham, M. Garnett, M. Hrubec, F. Keskin, O. Kulac, Ö. Köseoğlu, Ö. Köktaş, L. Sobotková, H. Özgür, M. Thunert). Аспект співпраці аналітичних центрів з іншими структурами висвітлюють С. Внучко, Ю. Горовецька, С. Костюк, Л. Мельник, М. Паталонг, С. Телешун, В. Тертичка, О. Типкован, О. Сербін, О. Сидорчук, Т. Ярошенко, Е. Akman, O. Cisař, Ö. Köseoğlu, Ö. F. Köktaş. Проблеми студентських аналітичних центрів порушують Şehitoğlu, R. Tekin, B., & Güner, O, Weaver, R. K, Rybka-Iwanska, K.). Формування рейтингу успішності аналітичних центрів усього світу відбувається в Пенсинвальському університетом (James G. McGann). Проте, при такій досить широкій дослідженості діяльності університетських аналітичних центрів, питання зміни напрямів їх роботи у зв'язку з сучасними реаліями розглянуто лише аспектно.

**Мета статті** — розглянути діяльність вітчизняних аналітичних центрів у контексті викликів сьогодення.

**Виклад основного матеріалу.** Аналітичні центри є суттєвою складовою вітчизняної науки, що розвивається в таких напрямках, як-от:

- ресурси та інфраструктура (наявність сучасних лабораторій, обладнання, що впливають на можливості для проведення досліджень; удосконалення і розвиток наукової інфраструктури);
- кадровий потенціал (наявність якісних науковців та дослідників; підтримка молодих вчених та створення умов для розвитку їх наукової кар'єри);
- міжнародна співпраця (участь в міжнародних наукових проєктах та обмін досвідом; залучення іноземних інвестицій та доступ до світових наукових ресурсів);
- вплив політики (політичні рішення та реформи у сфері науки, освіти та інновацій) (Колеватова А., Коваленко А., 2019, с.130-134).

Слід зазначити, що окреслені напрями взаємодіють, взаємозумовлюють один одне та визначають загальну траєкторію розвитку науки в Україні. При цьому уряд та наукова спільнота працюють над забезпеченням стійкого інтегрального розвитку наукової діяльності в країні (Микитюк Н., 2021, с.65-74).

Ураховуючи, що найбільша кількість діючих науковців-практиків та молодих вчених, що розвивають наукове поле є співробітниками чи здобувачами освіти в університетах, вітчизняна освітня політика спрямована на розробку стратегічних планів, щодо розвитку вищої освіти та наукової діяльності на базі університетів. Саме заклади вищої освіти зрощують та виховують науковий потенціал країни для її подальшого розвитку та закріплення на міжнародній арені.

Варто зауважити, що нині на державному рівні наукова діяльність має низку проблем, що заважають її всебічному та різноплановому розвитку, незважаючи на зовнішні виклики. На жаль, фінансування досліджень з боку держави є критичним, тому розвиток сучасної вітчизняної науки стимулюється окремими стейкхолдерами, іноземними донорами тощо. Однак, не дивлячись на певні ускладнення, сучасна вища освіта має амбітні цілі розвитку, які нормативно зафіксовані в Стратегії розвитку вищої освіти України на 2022 — 2032, а саме: цифровізація, формування компетентностей та розвиток професії майбутнього; розвиток вітчизняної вищої освіти в межах європейського простору освіти. При цьому одним із завдань, поставлених для досягнення стратегічних цілей, є «розвиток аналітичних центрів з публічно важливої тематики на базі закладів вищої освіти» (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022).

Таким чином, створення спеціальних науково-аналітичних центрів сприяє розвитку наукової

діяльності та продукуванню рішень суголосно викликам сьогодення. Їх розміщення на базі закладів вищої освіти має низку переваг, а саме:

- 1) забезпечення якісної наукової підтримки з боку науковців-практиків;
- 2) стимулювання залучення здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 3) уможливлення додаткової співпраці з іншими закладами освіти, урядом, міжнародними організаціями.

Відтак, аналітичний центр на базі університету — це центр, зорієнтований на аналіз державної політики за підтримки університету, що має свою місію, завдання, структуру роботи та реалізує певні напрями науково-аналітичної діяльності (McGann James G., 2021).

За часи незалежності в Україні налічують близько 90 аналітичних центрів. У всесвітньому рейтингу вона посідає 19 місце; у Європейському — 8 місце за кількістю «фабрик думок». Маємо відзначити, що аналітичні центри активно розвиваються не лише в Україні, а й за кордоном. Цей факт засвідчує міжнародний рейтинг, що проводиться програмою аналітичних центрів та громадянського суспільства Університету Пенсильванії «Global Go To Think Tank Index Report», цей рейтинг вивчає кількість, організацію роботи, напрями та якість досліджень аналітичних центрів (McGann James G., 2021).

В Україні налічують не так багато університетських аналітичних центрів. Варто зауважити, що лише меншість освітніх структур мають такі специфічні підрозділи. Хоча це є перспективним напрямком, так як університет має можливості для сталого розвитку таких центрів завдяки іміджу у науковій спільноті та суспільстві. Крім того, плинність студентів, аспірантів дозволяє таким центрам знайти амбітних вчених та майбутніх аналітиків, тому можливість університету до кадрового забезпечення науковцями та молодими перспективними вченими таких центрів є достатньо високою.

Для учасників освітнього процесу робота та співпраця з центром дозволить розширити власні дослідницькі горизонти, дасть можливість до кар'єрного та професійного розвитку, отримати досвід написання аналітики, досліджень, можливість до співпраці та участі в грантових програмах тощо.

Впродовж останніх років завдяки ініціативи фонду «Відродження» та Ініціатива відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні було створено та підтримано розвиток таких університетських аналітичних центрів, як-от: «ОсвітАналітика» Київського університету Бориса Грінченка; «Міждисциплінарний науково-освітній центр протидії корупції в Україні» та «Школа політичної



аналітики» Національного університету «Киево-могилянська академія»; «Міждисциплінарний аналітичний центр соціально-економічного добробуту та психічного здоров'я» (SEM Analysis) Київського національного університету імені Тараса Шевченка; «Центр соціологічних досліджень» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; «Центр соціальних досліджень» Сумського державного університету (Сербін О., Ярошенко Т., 2022, с. 293-312).

Деякі університети мають схожі установи, підрозділи, що можна вважати певними «мозковими центрами», оскільки напрямки їх роботи та завдання відповідають принципам роботи аналітичних центрів. Прикладами таких «мозкових центрів» є Центр соціологічних досліджень та соціальних ініціатив Ужгородського національного університету, Центр науки та інновацій Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана тощо.

Напрями досліджень, так званих, «фабрик думок» в університетах України залежать повною мірою від мети та місії таких центрів. Зокрема, найбільш популярними напрямками досліджень є аналітика щодо державної освітньої політики, соціальної-психологічної, економічної, культурної та інформаційної політики, інформаційної безпеки, протидії корупції тощо. Хоча виокремлення цих напрямів є дещо умовним, оскільки групування університетських аналітичних центрів за їх основними напрямками роботи є недоцільним, так як більшість аналітичних центрів охоплюють два та більше напрямів роботи, адже сучасна аналітика потребує міждисциплінарного підходу для повноти інтелектуальних рішень. Є логічним, що стратегія діяльності аналітичних центрів на базі університетів співвідноситься з напрямками розвитку й перспективами певного університету.

Повномасштабне вторгнення РФ унесло корективи в діяльність аналітичних центрів, зокрема війна загострила такі проблеми, як-от:

- недостатнє фінансування держави для оплати послуг аналітичних центрів;
- недостатньої комунікації між аналітичними центрами та органами державної влади, що призводить до недостатньої інформованості державних службовців щодо функцій аналітичних центрів та, навпаки, недостатньої інформованості самих аналітичних центрів про реальні потреби конкретних державних установ в аналітичних послугах;
- обмежена взаємодія аналітичних центрів з бізнесом, який міг би допомогти просувати рекомендації, розроблені аналітичними центрами;
- недостатнє використання потенціалу державних аналітичних установ владою

та відсутність практики створення аналітичних центрів на базі наукових установ, що вказує на недостатню кількість державних аналітичних центрів, включаючи університетські та дослідницькі інститутські центри;

- недостатня кількість аналітичних центрів на регіональному рівні (Валюх А. М., Курілов Є.А., 2019, с. 45-51).

Варто зазначити, що найбільш нагальними проблемами для діяльності аналітичних центрів сьогодення є відсутність фінансування аналітики з боку держави та недостатня кількість аналітичних центрів на регіональному рівні. С. Шулімов зазначає, що серед можливих вирішень таких проблем з боку держави можуть бути такі заходи: виділення державної підтримки на створення спеціальних фондів для фінансування досліджень аналітичних центрів, утворення асоціацій аналітичних центрів та сприяння створенню аналітичних центрів в університетах і на регіональному рівні (Шулімов С., 2021).

Ці проблеми спричиняють негативний вплив на ефективність діяльності мозкових центрів, зокрема, на їх розвиток, авторитетність. Задля підвищення ефективності діяльності аналітичних центрів А. Валюх та Є. Курілов пропонують сконцентруватися на таких напрямках:

1. Інституціоналізація ринку аналітичних центрів.
2. Посилення співпраці між різними зацікавленими сторонами.
3. Підвищення рівня інформаційної прозорості щодо діяльності аналітичних центрів та практичних результатів їх роботи.
4. Розробка та впровадження механізмів та інструментів оцінки діяльності аналітичних центрів і їх продукції.
5. Збільшення кількості та різноманітності аналітичних центрів та їх продукції.
6. Підвищення незалежності аналітичних центрів.
7. Підсилення спільноти аналітиків та посилення вимог щодо етичності та моральності їх дій.
8. Активне залучення науковців до аналітичного життя та створення нових аналітичних центрів.
9. Створення мережі державних аналітичних центрів, спрямованих на розв'язання питань, пов'язаних з економічною безпекою держави (Валюх А.М., Курілов Є.А., 2019, с. 45-51).

Через недостатність фінансування з боку держави дослідження таких центрів зосереджені на цікавих для іноземної аудиторії темах, оскільки зарубіжні партнери готові надавати грантову підтримку. Переважно, такі теми тим чи іншим чином пов'язані з воєнним станом в країні. Наприклад, дослідження «Освітаналітики» Київського університету імені Бориса Грінченка,

пріоритетним напрямом діяльності якого є інтелектуальні рішення в освітній політиці, нещодавно презентував аналітичне дослідження «Вища освіта: втрати через війну». Цей аналітичний центр також здійснює «Моніторинг змін в освітньому законодавстві в період воєнного часу». «Центр соціальних досліджень» Сумського державного університету, основним напрямом досліджень якого є соціальна, гуманітарна та поведінкова сфера представили такі аналітичні звіти: «Соціальна стійкість територіальних громад в умовах воєнного стану», «Соціальна стійкість Сумщини в умовах війни (вересень-листопад 2022): аналітичний звіт». Тобто, центри, що скоригували основний напрям своєї діяльності відповідно до викликів сьогодення, здебільшого зосереджують свої дослідження на запит органів влади та установ в період воєнного стану, на відновлення втрат, що об'єктивно виникли через війну тощо. Моніторинг роботи закордонних аналітичних центрів показав наявність багатьох досліджень щодо воєнного стану в Україні, впливу війни на неї та країни Європи, можливість надолуження втрат тощо.

**Висновок.** Розвиток науки та наукової діяльності в умовах трансгресивності світу, що зумовлює неконтрольовані зміни та спричиняє все нові та нові інтелектуальні виклики — вимагає якнайшвидшого реагування з боку наукової спільноти та висунення негайних ґрунтовних рішень. Саме ці виклики сьогодення зумовлюють розвиток

наукової діяльності, створення та розвиток нових наукових одиниць — університетських аналітичних центрів. Кількість таких центрів є незначною для України, але їх діяльність та дослідження є суспільно значущими, необхідними й доцільними. В умовах військового стану відбувається розширення напрямів дослідження аналітичних центрів або їх видозміна, що безпосередню впливають на їх діяльність. Тому у сучасний період аналітика та дослідження аналітичних центрів більшою мірою зосереджена на різних аспектах змін у законодавстві, політиці, відновлення та надолуження втрат під час війни. При цьому спостерігається загострення вже наявних проблем розвитку університетських фабрик думок. Серед цих проблем виокремлюються недостатнє фінансування; ускладнення в комунікації та співпраці аналітичних центрів та органів влади; обмеження взаємодії аналітичних центрів з бізнесом; недостатня кількість аналітичних центрів. Ми підтримуємо позиції науковців щодо розв'язання та мінімізації окреслених проблем у засіб інституціоналізації ринку аналітичних центрів; посилення співпраці; підвищення рівня прозорості; розробки інструментів оцінки діяльності; збільшення кількості аналітичних центрів тощо. Попри зміни та погіршення проблем університетські аналітичні центри продовжують свій подальший розвиток та навпаки шукають можливості для нових досліджень та зростання їх авторитету в науковій спільноті та громадськості.

## ДЖЕРЕЛА

1. Валюх А. М., Курілов Є.А. Проблеми аналітичних центрів України та шляхи їх вирішення. Інвестиції: практика та досвід 19, 2019. С.45-51. doi:10.32702/2306-6814.2019.19.45
2. Колеватова А., Коваленко А. Проблеми розвитку наукової та інноваційної діяльності в Україні, основні шляхи їх подолання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство 23 (1), 2019 С.130-134.
3. Микитюк Н. Дослідження тенденцій наукової та інноваційної діяльності в Україні. Scientific Bulletin of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Series: Economics and Management in the Oil and Gas Industry) 1 (23), 2021. С. 65-74. doi:10.31471/2409-0948-2021-1(23)-65-74
4. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження від 23 лютого 2022 р. № 286-р <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#n12>
5. Сербін О., Ярошенко Т. Інформаційно-аналітичні центри університетів та бібліотек: виклики часу. Український інформаційний простір 2 (10), 2022.С. 293-312. doi:10.31866/2616-7948.10.2022.270017
6. Шулімов С. Аналітичні центри в Україні: сучасність та можливості розвитку. Наукові перспективи 9 (15), 2021. doi:10.52058/2708-7530-2021-9(15)-251-259
7. McGann James G. 2020 Global Go To Think Tank Index Report, 2021.

## REFERENCES

1. Valiukh A. M., Kurilov Ye.A. Problemy analitychnykh tsentriv Ukrain ta shliakhy yikh vyrishennia. Investytsii: praktyka ta dosvid 19, 2019. S.45-51. doi:10.32702/2306-6814.2019.19.45 [in Ukrainian]
2. Kolevatova A., Kovalenko A. Problemy rozvytku naukovoї ta innovatsiinoї diialnosti v Ukraini, osnovni shliakhy yikh podolannia. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo 23 (1), 2019 С.130-134. [in Ukrainian]

3. Mykityuk N. Doslidzhennia tendentsii naukovoї ta innovatsiinoї diialnosti v Ukraini. Scientific Bulletin of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Series: Economics and Management in the Oil and Gas Industry) 1 (23), 2021. С. 65-74. doi:10.31471/2409-0948-2021-1(23)-65-74 [in Ukrainian]
4. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoї osvity v Ukraini na 2022-2032 roky: rozporiadzhennia vid 23 liutoho 2022 r. No. 286-r [Посилання](<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#n12>) [in Ukrainian]
5. Serbin O., Yaroshenko T. Informatsiino-analitychni tsentry universytetiv ta bibliotek: vyklyky chasu. Ukrainskyi informatsiinyi prostir 2 (10), 2022. S. 293-312. doi:10.31866/2616-7948.10.2022.270017 [in Ukrainian]
6. Shulimov S. Analitychni tsentry v Ukraini: suchasnist ta mozhlyvosti rozvytku. Naukovi perspektyvy 9 (15), 2021. doi:10.52058/2708-7530-2021-9(15)-251-259 [in Ukrainian]
7. McGann James G. 2020 Global Go To Think Tank Index Report, 2021. [in English]

**Abstract.** *The relevance of the article is driven by the globalization and transgressiveness of contemporary society, which stimulate the emergence of new intellectual challenges requiring prompt and high-quality responses from certain governmental institutions. The article aims to highlight the activities of domestic think tanks in the context of today's challenges, including defining the essence, types, and functions of think tanks, as well as revealing the specifics of University-affiliated think tanks. It states that think tanks are a significant component of domestic science, developing in areas such as resources and infrastructure, human potential, international cooperation, and political influence. University-affiliated think tanks are institutions dedicated to analyzing state educational policy with university support, having their mission, tasks, work structure, and implementing specific directions in scientific-analytical activities. The article provides a list of well-known domestic University-affiliated think tanks and priority areas of their work related to analyzing state educational policy, socio-psychological, economic, cultural, and information policies, information security, anti-corruption efforts, etc. It is proven that in the modern period, analytics and research by think tanks are largely focused on various aspects of changes in legislation, politics, recovery, and compensation for losses during wars. Emphasis is placed on the exacerbation of problems in the development of University-affiliated think tanks, including insufficient funding, communication and collaboration complexities between analytical centers and authorities, limitations on the interaction of think tanks with business, and the insufficient number of University-affiliated think tanks. The positions of scholars regarding the resolution and minimization of outlined problems through institutionalizing the market of think tanks, strengthening cooperation, increasing transparency, developing assessment tools, and increasing the number of think tanks are presented.*

**Key word:** *think tanks, University-affiliated think tanks, types of think tanks, functions of think tanks, challenges in the development of University-affiliated think tanks.*

Стаття надійшла до редакції 11.11.2023

Прийнято до друку 25.11.2023